

بررسی مقایسه‌ای تأثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش آموزان

ابراهیم علیزاده موسوی^۱

چکیده

هدف کلی پژوهش حاضر بررسی و مقایسه تحول قضاوت اخلاقی بین دانش آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده کرده اند و دانش آموزانی است که از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند. همچنین متغیرهای دیگری نظیر جنسیت، نوع فضای پرورشی، میزان سواد والدین، نوع شغل والدین، معدل، نمره انضباط، سن دانش آموزان مورد مطالعه قرار گرفت. فضاهای پرورشی در این تحقیق، مراکزی می‌باشند که تحت مدیریت آموزش و پرورش اداره می‌شوند و برنامه های تربیتی و پرورشی در آنها ارائه داده می‌شود. این مراکز عبارتند از کانونها، اماکن ورزشی، دارالقرآنها و اردوگاهها. جامعه مورد بررسی در این تحقیق کلیه دانش آموزان مقطع راهنمایی تحصیلی و مقطع متوسطه (شامل متوسطه نظری، فنی حرفه ای، کار و دانش و پیش دانشگاهی) شهر قوچان بودند که در سال ۸۲-۸۱ در این شهر به تحصیل اشتغال داشتند که تعداد ۶۸۸ نفر از طریق نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری در این تحقیق آزمون قضاوت اخلاقی آن کلبی و کلسی کافمن^۲ بود که بر روی کلیه اعضاء نمونه اجرا گردید. تجزیه و تحلیل فرضیات تحقیق با استفاده از روشهای آماری توصیفی و استنباطی مشخص نمود بین میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان استفاده کننده از فضاهای پرورشی و دانش آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند تفاوت معنا داری وجود دارد. و نیز بین متغیرهای قضاوت اخلاقی و نمره انضباط، سن، سطح سواد والدین، معدل دانش آموزان همبستگی مثبت وجود دارد.

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان

مقدمه

رشد ارزش‌های اخلاقی در کودکان از دیرباز مورد بحث محققان و صاحب‌نظران روان‌شناسی کودک بوده است. موضوع چگونگی اکتساب رفتار اخلاقی و قضاوت مستقل در موقعیتهایی که مستلزم تصمیم‌گیری بر اساس موازین اخلاقی است نظر محققان بسیاری را به خود جلب کرده است تحقیقات پیاژه در این زمینه حاکی از این است که فرآیند تحول اخلاقی در طول یک ردیف از ساختهای شناختی شکل می‌گیرد که هر مرحله شکل، طرح و ساخت مشخص خود را دارا می‌باشد. سپس لارنس کلبرگ^۱ با الهام از نظر پیاژه و با این اعتقاد که رشد اخلاقی تا سنین بالاتر نیز ادامه پیدا می‌کند در سطحی وسیع‌تر به نتایج گسترده‌ای در این زمینه دست یافت. علاوه بر تحقیقات پیاژه و کلبرگ، محققین دیگری نیز مسئله تحول اخلاقی را از زاویه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده و به یافته‌های ارزشمندی دست یافته‌اند. کلبرگ در مطالعات خود به این نتیجه رسیده است که ترتیب و توالی مراحل رشد اخلاقی در فرهنگ‌های مختلف ثابت و بدون تغییر است. البته ممکن است رشد اخلاقی بخاطر تفاوت‌های فرهنگی و فردی سرعت یابد یا کند شود و یا اینکه در فرهنگ‌ها و افراد مختلف در رسیدن به بالاترین سطح و مرحله رشد اخلاقی تفاوت وجود داشته باشد، ولی به گمان او تفکر اخلاقی در عین حال الگویی جهانی دارد. در تحقیق حاضر بررسی روند تحول اخلاقی دانش‌آموزان ایران با تأکید بر نقشی که نگرش‌های تربیتی والدین و آموزش و پرورش رسمی کشور با دایر کردن فضاهای پرورشی گوناگون اعم از کانونها، اماکن ورزشی، دارالقرآنها و اردوگاهها روی این روند می‌تواند داشته باشد منجر به این مسئله خواهد شد که آیا دانش‌آموزانی که از فضاهای پرورشی

استفاده می‌کنند از نظر نگرش و قضاوت اخلاقی با دانش آموزانی که از چنین فضاهایی استفاده نکرده اند تفاوت دارد یا خیر؟

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌هایی که در این پژوهش مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرند بشرح زیر می‌باشد.

۱. بین میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان استفاده کننده از فضاهای پرورشی و دانش آموزانیکه از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. بین میزان استفاده از فضاهای پرورشی و تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.
۳. بین نمرات قضاوت اخلاقی دانش آموزان با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی تفاوت معناداری وجود دارد.
۴. بین نمره تحول قضاوت اخلاقی و نمرات انضباط دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.
۵. بین نمره تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد.
۶. بین سن و نمره تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.
۷. بین میزان تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان با توجه به نوع شغل والدین آنها تفاوت معناداری وجود دارد.
۸. بین میزان تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان با توجه به نوع فضاهای پرورشی که استفاده کرده اند تفاوت معناداری وجود دارد.
۹. بین میزان سواد والدین و نمره تحول قضاوت اخلاقی فرزندان دانش‌آموز آنها

رابطه معناداری وجود دارد.

۱۰. بین نمره تحول قضاوت اخلاقی و معدل دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

پیشینه تمقیق

لارنس کلبِرگ در رشد اخلاقی به محیطی تأکید می‌کند که در آن بحث آزاد و جستجوگری حاکم است او معتقد است کلاس درس و در صورت امکان مدرسه باید بصورت جامعه عادلانه‌ای باشد که زمینه را برای تحول اخلاقی و تکوین عدالت فراهم آورد به منظور بررسی این اندیشه هیگینز و همکاران (۱۹۸۴) مساله تحول اخلاقی نظام کلبِرگ را با توجه به شرایط محیطی بررسی کرده‌اند. فرضیه آنها این بود که شرایط و فضای اخلاقی مدرسه بر تصمیمات و قضاوت‌های اخلاقی کودک تأثیر می‌گذارد و بر همین اساس در تحقیقی دانش‌آموزان دو مدرسه را بررسی کرد: یکی مدرسه‌ای با نظامی ثابت و مقرراتی خشک و از قبل تعیین شده که همه مسائل آن بدون در نظر گرفتن قابلیت‌ها و مراحل تحول اخلاقی به دانش‌آموزان تحمیل می‌شد و دیگری مدرسه‌ای فعال و دموکراتیک که اداره آن بر اساس مشارکت دانش‌آموزان در تصمیم‌گیریها شکل می‌گرفت به استناد این تحقیق در مدرسه اخیر (مدرسه فعال) که با مشارکت جمعی شاگردان اداره می‌شد احساس مسئولیت نسبت به مقررات مدرسه افزایش یافت این محیط همچنین باعث شد که مدرسه به عنوان جامعه‌ای مورد علاقه پذیرفته شود و دانش‌آموزان با بحث و گفتگوهای آزاد و خودانگیخته، ارزشهای انسانی را درونی کنند به استناد تحقیقی که در مدارس راهنمایی شهر تهران انجام شده نیز قضاوت‌های اخلاقی دانش‌آموزان با جو مدرسه در ارتباط بوده است. در ایران نیز تحقیقات چندی در این خصوص انجام پذیرفته است. در تحقیق از منیژه رضایی (۱۳۷۳) به بررسی رابطه تحول اخلاقی نوجوانان (دختر) با نگرش‌های تربیتی والدین پرداخته شد دو هدف عمده پژوهش، بررسی روند تحول اخلاقی نوجوانان دختر ایرانی و

رابطه آن با نگرش‌های تربیتی والدین بوده است. برای وصول به این اهداف سه گروه سی نفری از دانش‌آموزان گروه‌های سنی (۱۰-۱۱)، (۱۳-۱۴)، (۱۶-۱۷) مورد آزمون قرار گرفته‌اند. تحول اخلاقی نوجوانان دختر با استفاده از روش بالینی پیاژه و کلبرگ با بهره‌گیری از داستان‌های اخلاقی کلبرگ مشخص شده و در سنجش نگرش‌های تربیتی والدین از پرسشنامه استفاده شده است. اطلاعات جمع‌آوری شده با بکارگیری روش‌های آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه

و تحلیل قرار گرفت و نتایج ذیل حاصل گردید:

۱. بین سه گروه سنی از نظر رشد اخلاقی تفاوت معناداری مشاهده گردید.
 ۲. بین رشد اخلاقی آزمودنیها و نگرش‌های تربیتی والدین در گروه سنی (۱۰-۱۱) رابطه معناداری وجود داشت.
 ۳. اگر چه بین هماهنگی و افتراق نگرش‌های تربیتی پدر و مادر با رشد اخلاقی آزمودنیها رابطه معناداری مشاهده نشد لیکن شواهد حاکی از آن بود که در گروه سنی (۱۰-۱۱)، هماهنگی نگرش‌های تربیتی والدین با رشد اخلاقی آزمودنیها مرتبط است.
 ۴. در بررسی رابطه نگرش‌های تربیتی هر یک از والدین با رشد اخلاقی آزمودنیها، مشخص گردید که در گروه سنی (۱۰-۱۱) بین نگرش‌های تربیتی مادران با رشد اخلاقی آزمودنیها، ارتباط معناداری وجود دارد.
- در تحقیق مزروعی (۱۳۷۶) با موضوع بررسی میزان تحقق اهداف کانونهای فرهنگی - تربیتی شهر اصفهان از دیدگاه دانش‌آموزان و مربیان که نمونه‌ای به اندازه ۳۷۵ به صورت تصادفی (۲۸۲ نفر دانش‌آموز و ۹۳ نفر مربی) انتخاب شده‌اند و از جمله به نتایج زیر رسیده است.
- بیش از ۸۵ درصد دانش‌آموزان که در فعالیتهای و برنامه‌های کانون شرکت می‌کنند معدل درسی بالاتر از ۴ دارند که نشانگر استقبال دانش‌آموزان نسبتاً درسخوان از فعالیتهای کانونها است.

بررسی مقایسه‌ای تاثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش‌آموزان

میانگین درصد دو گروه شرکت کننده در تحقیق، مربیان و دانش‌آموزان نشان می‌دهد که ۷۸/۱ درصد فعالیتها و برنامه‌های کانون را بر روی رشد اعتقادی دانش‌آموزان مؤثر دانسته‌اند، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که کانونها در تشویق و ترغیب نوجوانان به خداوند و پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) و همچنین معاد و خواندن قرآن موفق بوده است ولی در توجه نوجوانان به خواندن احادیث و نهج البلاغه تلاش زیادی نشده است.

میانگین درصد دو گروه مربیان و دانش‌آموزان نشان می‌دهد که ۷۹/۲ درصد تاثیر برنامه‌های کانون بر روی رشد اخلاقی را مؤثر دانسته‌اند که نشانگر این نکته است که کانونها در تشویق و ترغیب نوجوانان به ارزشهای اخلاقی موفق بوده‌اند.

جامعه تمقیق

جامعه مورد مطالعه در این پژوهش کلیه دانش‌آموزان مقطع راهنمایی تحصیلی و مقطع متوسط شهر قوچان است که در سال تحصیلی ۸۲-۸۱ در این شهر به تحصیل اشتغال داشتند. لازم به توضیح است که مقطع متوسط شامل متوسط نظری، فنی و حرفه‌ای، کار و دانش و پیش دانشگاهی می‌باشد.

نمونه و روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری پژوهش خوشه‌ای بود و تعداد اعضای نمونه با توجه به تحقیقات گذشته و استفاده از روشهای آماری جهت برآورد نمونه با استفاده از

$$\text{فرمول } N = \frac{Z^2 \cdot S_x^2}{D^2} \text{ جمعاً } ۶۸۸ \text{ نفر بودند.}$$

ابزار اندازه گیری

ابزار اصلی این پژوهش آزمون قضاوت اخلاقی آن کلبی و کلسی کافمن^۱ است. در این آزمون از سه معمای اخلاقی که هر کدام در رابطه با دو موضوع اخلاقی است استفاده شده است در این معماها آزمودنی را در مقابل یک موقعیت متناقض قرار داده و آنها یک موضوع را برمی‌گزینند و سپس در رابطه با علت برگزیدن آن استدلال خود را مطرح می‌کنند در اولین معما دو موضوع زندگی و قانون در دومین معما دو موضوع اخلاقی و وجدان و تنبیه و در سومین معما دو موضوع اقتدار و قرار داد در مقابل هم قرار می‌گیرند در این پژوهش از فرم θ آزمون استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری SPSS استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفته است.

بدین ترتیب که ابتدا نمودارها، فراوانی‌ها، درصدها، ... به تفکیک متغیرهای پژوهش محاسبه و رسم گردیده، سپس با توجه به فرضیه‌های تحقیق از ضریب همبستگی پیرسون برای محاسبه ضریب همبستگی دو متغیر استفاده شده است و برای مقایسه میانگین‌های گروه‌های مختلف از آزمون t برای گروه‌های مستقل و آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل فرضیات تحقیق

الف: تجزیه و تحلیل فرضیات ردیف ۲، ۴، ۶، ۹، ۱۰ در جدول ۱ بشرح ذیل ذکر شده است. در جدول مذکور جمعا ۱۵ ضریب همبستگی محاسبه شده و معنادار بودن آنها در سطح ۰/۰۵ و ۰/۰۱ معین گردیده است.

جدول ۱- همبستگی بین متغیرهای مختلف

متغیر ۱	متغیر ۲	نمره اخلاقی	نمره قضاوت	نمره انضباط	نمره پیشرفت تحصیلی	سن دانش‌آموزان	میزان استفاده از فضای پرورشی	سواد پدر
نمره قضاوت اخلاقی	۰/۰۷۰	۰/۰۶۶	۰/۰۷۰	۰/۰۶۶	-۰/۰۲۶	۰/۰۲۹	۰/۰۲۹	۰/۰۲۹
نمره انضباط	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶
نمره پیشرفت تحصیلی (معدل)	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶
سن دانش‌آموزان	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶
میزان استفاده از فضای پرورشی	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶
سواد پدر	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۶

توجه:

* همبستگی معنادار با آلفای ۰/۰۱ یک درصد در آزمونهای دو دامنه

* همبستگی معنادار با آلفای ۰/۰۵ درصد در آزمونهای دو دامنه

ملاحظات

الف: عدد اول داخل چهار خانه ضریب همبستگی بین دو متغیر و عدد دوم داخل چهار خانه عدد جدول جهت معنادار بودن ضریب همبستگی است.

ب: فرضیه‌های ردیف ۵، ۱ که با آزمون T گروه‌های مستقل مورد آزمون قرار گرفته اند:

جدول ۲- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به استفاده از فضاهای پرورشی و عدم استفاده از آن

شاخص‌های آماری فضاهای پرورشی	تعداد N	میانگین نمرات X	انحراف استاندارد S	واریانس S^2	خطای استاندارد میانگین SX
دانش‌آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده کرده‌اند	۴۱۰	۳۷۰/۵۶	۸۶/۰۹	۷۴۱۱/۴۹	۴/۲۵
دانش‌آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده نکرده‌اند	۲۷۶	۳۳۹/۷۵	۸۴/۳۷	۷۱۱۸/۲۹	۵/۰۷

جدول ۳-۸ مقایسه میانگین‌ها با توجه به آزمون T

شاخص‌های آماری نوع واریانس	T محاسبه شده	درجه آزادی	X^2 میانگین تفاوتها	SS خطای استاندارد تفاوت	F محاسبه شده	F جدول یا معنادار بودن آزمون
با فرض برابری واریانس‌ها	۴/۶۳	۶۸۴	۳۰/۸۰	۶/۶۵	۱/۷۹	۰/۱۸
با عدم فرض برابری واریانس‌ها	۴/۶۵	۵۹۸/۵۲	۳۰/۸۰	۶/۶۲		

جدول ۳- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به جنسیت

شاخص‌های آماری جنسیت	تعداد N	میانگین نمرات X	انحراف استاندارد S	واریانس	خطای استاندارد میانگین SX
پسران	۳۵۶	۳۷۲/۷۲	۸۹/۹۲	۸۰۸۵/۶	۴/۷۶
دختران	۳۳۲	۳۴۲/۷۶	۸۰/۸۵	۶۵۳۶/۷۲	۴/۴۴

جدول ۳-۴ مقایسه میانگین‌ها با توجه به آزمون T

شاخص‌های آماری نوع واریانس	T محاسبه شده	درجه آزادی	X^2 میانگین تفاوتها	SS خطای استاندارد تفاوت	F محاسبه شده	F جدول یا معنادار بودن آزمون
با فرض برابری واریانسها	۴/۵۸	۶۸۶	۲۹/۹۵	۶/۵۳	۷/۲۱	۰/۰۰۷
با عدم فرض برابری واریانسها	۴/۶۰	۶۸۵/۰۹	۲۹/۹۵	۶/۶۱		

با توجه به جداول ۳-۹ و ۳-۱۰ چون F محاسبه شده بزرگتر از F جدول است لذا فرض صفر رد می‌شود و فرض خلاف مورد تایید قرار می‌گیرد.

ج- فرضیه‌های ردیف ۳، ۷، ۸ که با تحلیل واریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند:

جدول ۵- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی

خطای استاندارد میانگین SX	واریانس S^2	انحراف استاندارد S	میانگین نمرات X	تعداد N	شاخص‌های آماری میزان استفاده از فضاهای پرورشی
۵/۴۶	۸۰۸۵/۶۵	۸۹/۷۷	۲۵۲/۸۷	۲۷۰	هیچ وقت
۷/۴۴	۴۹۸۴/۳۶	۷۰/۶۰	۲۰۶/۴۲	۹۰	زیر یکسال
۶/۴۸	۶۱۳۴/۰۲	۷۸/۳۲	۲۸۱/۷۲	۱۴۶	یک سال
۷/۸۴	۷۵۴۶/۳۹	۸۶/۸۷	۲۶۹/۵۲	۱۴۸	دو سال
۱۲/۸۴	۶۵۲۰/۵۶	۸۰/۷۵	۲۸۰/۵۹	۳۴	بالاتر از دو سال

جدول ۶- تحلیل واریانس نمرات با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی

F جدول	F محاسبه شده	میانگین مجذورات MS	d.f درجه آزادی	مجموع مجذورات SS	شاخص‌های آماری منابع تغییر
		۹۰۷۵۵/۳۵۶	۴	۳۳۲۰۲۱/۴۲	بین گروهها
۰/۰۰۰	۱۲/۸۴۵	۷۰۶۵/۲۷۷	۶۸۲	۴۸۲۰۵۵۸۴/۴	درون گروهها
			۶۸۷	۵۱۸۸۶۰۵/۹	کل

با توجه به تحلیل واریانس چون F محاسبه شده بزرگتر از F جدول است در نتیجه فرض صفر رد می‌شود و فرض خلاف یا تحقیق تایید می‌شود یعنی بین نمرات قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی تفاوت وجود دارد و این تفاوت با ۹۹ درصد اطمینان مورد تایید می‌باشد.

جدول ۷- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به نوع شغل والدین

خطای استاندارد میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	شاخص‌های آماری نوع شغل والدین
۴/۰۲	۷۶۶۵/۰۱	۸۷/۵۵	۳۴۶/۰۸	۴۷۴	شغل آزاد
۷/۶۹	۶۵۰۶/۰۳	۸۰/۶۶	۳۴۱/۷۸	۱۱۰	کارمند
۱۱/۳۲	۸۷۱۴/۲۲	۹۳/۳۵	۳۳۴/۲۵	۶۸	نظامی
۱۱/۶۶	۴۸۹۵/۸	۶۹/۹۷	۳۷۷/۳۹	۳۶	فرهنگی

جدول ۷- نشان دهنده شاخص‌های آماری نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان با توجه به نوع شغل والدین آنها (پدر) است بعنوان مثال والدین دانش‌آموزانیکه فرهنگی بوده اند میانگین نمرات قضاوت اخلاقی آنان $X = ۲۷۷/۳۹$ شغل فرهنگی و شغل نظامی به ترتیب بیشترین و کمترین میزان را نشان میدهد.

جدول شماره ۸- جدول تحلیل واریانس نمرات با توجه به نوع شغل والدین آنها

F جدول	F محاسبه شده	میانگین مجزورات MS	d.f درجه آزادی	مجموع مجزورات SS	شاخص های آماری منابع تغییر
		۲۲۷۱۹/۹۹	۳	۹۸۳۰۹/۹۹	بین گروهها
۰۰۴۰	۴/۴۰	۷۴۴۱/۹۵	۶۸۴	۵۰۹۰۲۹۵/۹	درون گروهها
		-	۶۸۷	۵۱۸۸۶۰۵/۹	کل

با توجه به جدول تحلیل واریانس چون F محاسبه شده بزرگتر از F جدول است در نتیجه فرض صفر رد می شود و فرض خلاف یا تحقیق تایید می گردد. یعنی با ۹۹ درصد اطمینان بین نوع شغل والدین دانش آموزان و میزان نمرات تحول قضاوت اخلاقی آنان تفاوت معناداری وجود دارد. عبارات دیگر شغل والدین در نمرات تحول قضاوت اخلاقی فرزندان تاثیر دارد.

جدول ۹- شاخص های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به نوع فضای پرورشی

خطای استاندارد میانگین $\frac{Sx}{N}$	واریانس S^2	انحراف استاندارد S	میانگین \bar{X}	تعداد N	شاخص های آماری نوع فضای پرورشی
۶/۱۱	۷۱۷۸/۶۵	۸۴/۷۸	۳۶۰/۸	۱۹۲	دارالقرآن
۷/۸	۸۱۵۷/۷	۹۰/۲۲	۳۶۵/۶۷	۱۳۴	کانونها
۱۱/۳۷	۶۴۶۲/۵۵	۸۰/۳۹	۲۳۵/۶۴	۵۰	اردوگاهها
۹/۸۵	۴۵۹۳/۷۷	۶۷/۷۷	۳۵۷/۲۸	۵۰	اماکن ورزشی
۵/۶۱	۸۲۵۱/۹۰	۹۰/۸۴	۳۵۷/۱۱	۲۶۲	هیچ کدام

جدول ۹ نشان دهنده شاخص های آماری در گروههای مختلف اماکن پرورشی از جمله کانونها، اردوگاهها، دارالقرآنها، اماکن ورزشی می باشد بعنوان مثال میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی کسانی که از کانونها استفاده کرده اند با $(N=۳۴)$ ۳۶۵/۶۷ است که از میانگین کسانی که از هیچکدام از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند بزرگتر می باشد و یا کسانی که از اردوگاهها استفاده کرده اند دارای میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی در میان فضاهای پرورشی می باشد.

جدول ۱۰- تحلیل واریانس نمرات با توجه به نوع فضای پرورشی:

شخص های آماري منابع تغییر	مجموع مجذورات SS	d.f درجه آزادي	میانگین مجذورات MS	F محاسبه شده	F جدول
بین گروهها	۲۴۵۹۶/۶۲	۴	۸۶۴۹/۱۵۵	۱/۱۴۶	۰/۳۳۴
درون گروهها	۵۱۵۴۰۰۹/۲	۶۸۲	۷۵۴۶/۱۳۴		
کل	۵۱۸۸۶۰۵/۹	۶۸۷			

با توجه به جدول تحلیل واریانس ۱۰ چون F محاسبه شده بزرگتر از F جدول است ۱/۱۴۶۰/۳۳۴ در نتیجه فرض صفر رد می‌شود و فرض خلاف یا تحقیق تأیید می‌گردد یعنی با ۹۹ درصد اطمینان بین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان با توجه به نوع فضای پرورشی تفاوت وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به تجزیه و تحلیل‌های انجام شده، با در نظر گرفتن فرضیه‌های پژوهش به یافته‌ها و نتایج زیر در این تحقیق دست یافته‌ایم.

با تأیید فرضیه اول این تحقیق، می‌توان نتیجه گرفت استفاده از فضا های پرورشی در رشد قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان تأثیر داشته است. تحقیق هیگنز و همکاران (۱۹۸۴) نیز نشان می‌دهد که شرایط و فضای اخلاقی مدارس در قضاوت‌های اخلاقی دانش‌آموزان مؤثر می‌باشد. همچنین با تأیید فرضیه سوم تحقیق مشخص شد که میزان استفاده از فضاهای پرورشی در نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان مؤثر است. یعنی هر چه زمان استفاده از فضاهای پرورشی بیشتر باشد، نمرات قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان بالاتر است. به عنوان مثال دانش‌آموزانیکه بیش از دو سال از فضاهای پرورشی استفاده کرده اند از نظر نمرات تحول قضاوت اخلاقی از سایر دانش‌آموزان در مراحل بالاتر قرار گرفته‌اند (جدول ۵)

با تأیید فرضیه هشتم این تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که از میان فضاهای پرورشی در این تحقیق از لحاظ تأثیر گذاری در قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان به ترتیب کانونها، دارالقرانها، اماکن ورزشی و اردوگاهها قرار گرفته اند. تحقیق مزروعی ۱۳۷۶ نیز نشان می‌دهد کانونها و فضاهای پرورشی در رشد ابعاد مختلف شخصیتی از جمله بعد مذهبی، اخلاقی دانش‌آموزان مؤثر است. تأیید

فرضیه پنجم مشخص نمود پسران از نظر تحول قضاوت اخلاقی نسبت به دختران در مراحل بالاتری قرار دارند. این نتیجه توسط پژوهش‌های کریمی (۱۳۶۷) و صاحبی (۱۳۶۹) مورد تایید قرار گرفته است. همچنین بررسی فرضیه هفتم حاکی از آن است که نوع شغل والدین دانش آموزان در میزان نمرات قضاوت اخلاقی فرزندان آنها تاثیر دارد. به عنوان مثال، نمرات قضاوت اخلاقی فرزندان والدینی که شغل فرهنگی داشته‌اند نسبت به مشاغل نظامی از سطح بالاتری برخوردار بوده است.

بخش دوم یافته‌های این پژوهش مربوط به ارتباط متغیرهای مورد مطالعه با یکدیگر است که این نتایج عبارتند از:

تجزیه و تحلیل فرضیه ششم نشان داد بین نمرات تحول قضاوت اخلاقی و سن دانش آموزان همبستگی مثبت وجود دارد که در سطح یک درصد معنادار می‌باشد. یعنی با افزایش سن دانش آموزان نمرات تحول قضاوت اخلاقی آنان نیز افزایش پیدا می‌کند، نتایج تحقیقات پیاژه، کلبرگ، کریمی، صالحی و دیگران هم تایید کننده نتیجه فوق می‌باشد.

تجزیه و تحلیل فرضیه دوم حاکی از وجود همبستگی مثبت بین تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان و میزان استفاده از فضاهای پرورشی می‌باشد. یعنی به موازات افزایش میزان استفاده از فضاهای پرورشی، نمرات قضاوت اخلاقی نیز افزایش می‌یابد.

از نتایج مهم دیگر این پژوهش که با تجزیه و تحلیل فرضیه دهم بدست آمده این است که بین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان و نمرات پیشرفت تحصیلی آنان همبستگی مثبت وجود دارد. یعنی با افزایش نمرات پیشرفت تحصیلی نمرات تحول قضاوت اخلاقی آنان نیز افزایش پیدا می‌کند. این یافته‌ها را می‌توان در راستای نظریه پیاژه تفسیر نمود. به عبارت دیگر چنانچه پیشرفت تحصیلی را تابعی از رشد هوشی تلقی کنیم می‌توان گفت، رشد قضاوت اخلاقی دانش آموزان تابع رشد ذهنی و هوش آنان می‌باشد. یعنی با افزایش رشد ذهنی و هوش رشد اخلاقی دانش آموزان نیز افزایش پیدا می‌کند.

نهایتاً تجزیه و تحلیل فرضیه چهارم این تحقیق حاکی از وجود رابطه همبستگی مثبت بین نمرات قضاوت اخلاقی و نمرات انضباط دانش آموزان است. یعنی با افزایش نمرات قضاوت اخلاقی دانش آموزان نمرات انضباط آنان نیز افزایش پیدا می‌کند.

کتابنامه

۱. دلور، علی (۱۳۷۱). روشهای تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
۲. رضایی، منیژه (۱۳۷۲). بررسی رابطه تحول اخلاقی نوجوانان (دختر) با نگرشهای والدین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۳. صاحبی، علی (۱۳۶۹). بررسی رشد قضاوت اخلاقی نوجوانان تیزهوش و مقایسه آنان با نوجوانان عادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۴. کریمی، یوسف (۱۳۵۶). رشد اخلاقی در کودکان، مجله انجمن روان‌شناسی. سال ششم شماره ۱۷.
۶. فونتانا، دیوید (۱۳۸۲). روانشناسی برای معلمان. ترجمه مهشید فروغان. تهران: آگاه.
۷. مزروعی، حسین (۱۳۷۶). بررسی میزان تحقق اهداف کانونهای فرهنگی تربیتی شهر اصفهان از دیدگاه مربیان و دانش‌آموزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان.
8. Colly, Anne; Lawrence, Kohlberg. (1984) **The Measurement of moral judgment. Harvard univ. Gilligan, in a different voice.** Psychological theory and women development. Harvard university press: Cambridge.
9. Kohlberg, L; Trial, E (1971). **Moral development and moral education.** inG. Lesser. Ed. psychology and educational practice. Scott foreman.
10. Piaget, Y (1965). **The moral judgment of the child.** The free press. New York. Power, F. C.
11. Higgins, A & Kohlberg, I. (1989). **Lawrence Kohlberg's. Approach to moral Education.** New York: Columbia university press.
12. Smentana, J. G (1996, in press). **Parenting and the development of social knowledge reconceptualized: A social domain analysis.** To appear in J. E. Grouser and L. Kaczynski (End's), Handbook of parenting and the transmission of values. New York: Wiley.
13. Turiel, E (1983). **The Development of social knowledge Morality and Convention.** New York: Cambridge university press.